

۲۵ ۴۰۰۳۷

امپراتوری آکد

از ظهور تا سقوط

مؤسسه انترالینگ هیستوری

مترجم: ام. درخشش

www.ketab.ir

سبزان

عنوان و نام پدیدآور	: امپراتوری آکد از ظهور تا سقوط / مؤسسه اینترالینگ هیستوری؛ مترجم: ام. درخشش.
مشخصات نشر	: تهران: سبزان، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص.
شابک	: 978-600-117-824-5
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی:
	: The Akkadian empire: an enthralling overview of the rise and fall of the Akkadians, 2022.
موضوع	: اکدی‌ها Akkadians
موضوع	: بین‌النهرین - تاریخ - از آغاز تا ۶۳۴ ق. Mesopotamia - History - To 634
شناسه افزوده	: درخشش، ام، ۱۳۵۹ - مترجم
شناسه افزوده	: شرکت اینترالینگ هیستوری
شناسه افزوده	: Enthralling History (Firm)
رده‌بندی کنگره	: ۷۷/۷DS
رده‌بندی دیوئی	: ۹۳۵/۰۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۸۸۳۳۹۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

انتشارات سبزان

میدان فردوسی - خیابان موسوی (فرست) - ساختمان ۵۴ تلفن: ۸۸۸۴۷۰۴۳ - ۸۸۳۱۹۵۵۸

امپراتوری آکد

از ظهور تا سقوط

مؤسسه اینترالینگ هیستوری

• مترجم: ام. درخشش

• ناشر: سبزان

• خدمات نشر: واحد فنی سبزان

۸۸۳۴۸۹۹۱ - ۸۸۳۱۹۵۵۷

• نوبت چاپ: اول - بهار ۱۴۰۴

• تیراژ: ۳۰۰ نسخه

• قیمت: ۱۹۶۰۰۰ تومان

• چاپ و صحافی: کامیاب

فروش اینترنتی از طریق سایت آی‌آی‌کتاب www.iiketab.com

ISBN: 978-600-117-824-5

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۷-۸۲۴-۵

فهرست

۵.....	مقدمه مترجم
۷.....	پیشگفتار
۱۱.....	فصل اول ■ دوره عیید
۲۹.....	فصل دوم ■ عصر پیش از اکد
۴۷.....	فصل سوم ■ ظهور امپراتوری اکد
۵۹.....	فصل چهارم ■ عصر طلایی امپراتوری اکد
۷۳.....	فصل پنجم ■ زوال و فروپاشی امپراتوری اکد
۸۷.....	فصل ششم ■ جامعه و زندگی روزمره اکدی
۱۰۳.....	فصل هفتم ■ جنگ‌آوری و ارتش
۱۱۹.....	فصل هشتم ■ فرهنگ و هنر
۱۳۵.....	فصل نهم ■ فرمانروایان نامدار
۱۴۷.....	فصل دهم ■ اسطوره‌ها و مذهب
۱۶۳.....	نتیجه‌گیری
۱۶۷.....	نمایه

مقدمه مترجم

امپراتوری اکد (۲۳۰۰ پ.م.) به عنوان نقطه عطفی در تکامل ساختارهای سیاسی خاور نزدیک باستان شناخته می‌شود. این امپراتوری تحت رهبری سارگن کبیر، با معرفی مفهوم نوین حکومت فراقومی و ایجاد ساختار اداری متمرکز، انقلابی در شیوه‌های حکومت‌داری پدید آورده. نوآوری اصلی آکدیان در توانایی‌شان برای یکپارچه‌سازی اقوام مختلف تحت یک نظام سیاسی واحد بود؛ الگویی که بعدها توسط امپراتوری‌های بزرگ جهان باستان تکرار و تکمیل شد.

استراتژی توسعه‌طلبانه آکدیان بر پایه دو عنصر کلیدی استوار بود: برتری نظامی و مدیریت سیستماتیک قلمرو. تحلیل شواهد باستان‌شناختی نشان می‌دهد که گستره جغرافیایی این امپراتوری از سواحل شرقی مدیترانه تا مناطق غربی فلات ایران امتداد داشت. مطالعات اخیر نشان می‌دهد که آکدیان، با اجرای سیستم حکومتی متمرکز و استاندارد، موفق به ایجاد یکپارچگی اداری در سراسر این قلمرو گسترده شدند.

از منظر زبان‌شناسی تاریخی، توسعه زبان اکدی به عنوان زبان اداری-دیپلماتیک تحولی بنیادین در ارتباطات بین‌المللی عصر باستان محسوب می‌شود. ترکیب این زبان با سیستم خط میخی سومری، منجر به ایجاد ابزاری ارتباطی شد که کارایی آن در اسناد متعدد کشف‌شده از مراکز دیپلماتیک و تجاری آن دوره مشهود است.

مطالعات باستان‌شناختی در حوزه هنر اکدی نشان‌دهنده تکامل سبکی منحصر به فرد است که از تلفیق عناصر بومی با سنت‌های هنری سومری شکل گرفت.

تحلیل آثار هنری به‌جامانده، به‌ویژه در حوزه مجسمه‌سازی و نقش‌برجسته‌ها، بیانگر پیشرفت قابل‌توجه در تکنیک‌های هنری و مفاهیم زیبایی‌شناختی است.

از دیدگاه اقتصادی، شواهد نشان می‌دهد که آکدیان سیستم تجاری پیچیده‌ای را توسعه دادند. استانداردسازی اوزان و مقیاس‌ها، همراه با توسعه شبکه راه‌های تجاری، زیربنای اقتصادی قدرتمندی را شکل داد. تحلیل داده‌های باستان‌شناسی نشان می‌دهد که سیستم‌های آبیاری و کشاورزی پیشرفته آن‌ها نقش مهمی در ثبات اقتصادی امپراتوری داشت.

مطالعات اقلیم‌شناسی تاریخی نشان می‌دهد که عوامل متعددی در فروپاشی این امپراتوری دخیل بوده‌اند. تحلیل رسوبات و داده‌های زمین‌شناسی حاکی از وقوع تغییرات اقلیمی شدید و دوره‌های خشکسالی طولانی‌مدت است. این عوامل محیطی، در ترکیب با فشارهای خارجی ناشی از هجوم اقوام کوهستانی و چالش‌های داخلی، منجر به تضعیف تدریجی و نهایتاً فروپاشی امپراتوری شد.

بررسی هزاران لوح گلی کشف شده از این دوره اطلاعات ارزشمندی درباره ساختارهای اجتماعی، اداری و مذهبی آکدیان ارائه می‌دهد. تحلیل این متون نشان می‌دهد که بسیاری از نهادهای اجتماعی معاصر ریشه در نوآوری‌های سازمانی این دوره دارند.

از منظر تاریخی، تأثیر امپراتوری اکد بر تمدن‌های بعدی خاور نزدیک قابل‌توجه است. مطالعات تطبیقی نشان می‌دهد که الگوهای حکومتی، فرهنگی و هنری آکدیان بر توسعه تمدن‌های بعدی تأثیر عمیقی داشته است. تحلیل این الگوها و درک چگونگی تعامل میان عوامل مختلف در ظهور و سقوط این امپراتوری، درس‌های ارزشمندی برای درک پویایی‌های قدرت و اهمیت تعادل در توسعه پایدار ارائه می‌دهد.

پیشگفتار

[۱]

آکی^۱ باغبان، درحالی که از شدت خستگی دست‌های آفتاب‌سوخته‌اش را می‌کشید و به خود کش‌وقوس می‌داد، با نگرانی به ردیف‌های بلند جوهایی که هنوز آبیاری نشده بودند، خیره شد. با عزمی راسخ، دو سطل برداشت و به‌سوی رودخانه به راه افتاد. وقتی خواست سطل را در آب فروبرد، انعکاس نور خورشید روی سطح آب لحظه‌ای چشمانش را خیره کرد. ناگهان صدای برخورد شنید! سطل به چیزی خورده بود. نگاهش را که دقیق‌تر کرد، سبزی سرپوشیده را دید که آرام به ساحل می‌خورد.

کنجکاو شده بود! سطل را کناری گذاشت و چمباتمه زد تا سبزی را از آب بیرون بکشد. سنگین به نظر می‌رسید؛ چه چیزی می‌توانست داخلش باشد؟ لایه‌ای از قیر روی سبزی پوشانده بود. انگار کسی می‌خواست مطمئن شود آب به درونش نفوذ نمی‌کند. اما چرا؟ با احتیاط در سبزی گشود و به داخل نگاه کرد. زیر پارچه‌ای کوچک چیزی تکان می‌خورد! آکی برای لحظه‌ای از ترس عقب پرید، اما صدای ناله‌ای ضعیف به گوشش رسید. آهسته پارچه را کنار زد و با نوزادی روبه‌رو شد، که با دیدن نور ناگهانی خورشید گریه‌ای جانسوز سر داد.

با مهربانی زمزمه کرد: «آرام باش عزیزم، دیگر جای نگرانی نیست. در امان هستی.» گویی در خواب و رؤیا، نوزاد را روی شانه گذاشت و در میان مزارع به راه افتاد؛ بی‌آنکه بداند نخستین پادشاه بزرگ‌ترین امپراتوری جهان را در آغوش گرفته است.

امروزه اگر نام امپراتوری اکد را در جمعی بر زبان بیاورید، احتمالاً با نگاه‌های پرسشگر و متعجب روبرو خواهید شد. بیشتر مردم هرگز نامی از نخستین امپراتوری چندملیتی جهان - که دارای حکومتی متمرکز و نیرومند بود - نشنیده‌اند. این امپراتوری که قرن‌ها پیش از شکل‌گیری امپراتوری‌های بابل، آشور^۱، مصر، چین و هند پدید آمد در سال ۲۳۳۴ پیش از میلاد، چنان قدرتی یافت که نه تنها بر تمام سرزمین بین‌النهرین باستان، بلکه فراتر از آن نیز فرمانروایی می‌کرد.

پیش از امپراتوری اکد، آیا حکومتی در حد و اندازه‌های یک امپراتوری وجود داشت؟ در جنوب بین‌النهرین، شهر-دولت‌های^۲ سومری گاه امپراتوری‌های کوچکی تشکیل می‌دادند که در آن‌ها پادشاه یک شهر بر شهرهای دیگر منطقه حکمرانی می‌کرد. با این حال، این حکومت‌ها بیشتر شبیه سرزمین‌های کوچکی بودند که مساحتشان از حدود صد و شصت کیلومتر مربع فراتر نمی‌رفت. در این سرزمین‌ها همه مردم دارای فرهنگ یکسان بودند، به یک زبان سخن می‌گفتند و همان خدایان را می‌پرستیدند. اما امپراتوری اکد قلمرویی گسترده با اقوام و زبان‌های گوناگون بود؛ از سومری و اکدی گرفته تا عیلامی، سوری، کنعانی و بسیاری دیگر. این امپراتوری در اوج قدرت خود از کرانه‌های دریای مدیترانه تا خلیج فارس گسترش یافته بود و سرزمین‌های بین‌النهرین، عیلام^۳، آناتولی^۴، سوریه، لبنان و کنعان^۵ را در بر می‌گرفت.

تاریخ شگفت‌انگیز امپراتوری اکد رازهای بسیاری از این قلمرو پهناور را برای ما آشکار می‌سازد: چه تمدن‌هایی پیش از برتری یافتن اکد در بین‌النهرین می‌زیستند؟

۱. Ashur: بنیانگذار افسانه‌ای شهر آشور که در روایات مذهبی پسر سام و نوه نوح معرفی شده‌است. (تمامی پاورقی‌های توضیحی افزوده مترجم هستند.)

۲. City-State: واحد سیاسی مستقل متشکل از یک شهر اصلی و روستاهای اطراف آن که دارای حکومت، قوانین و نظام اقتصادی مستقل بود. این ساختار در بین‌النهرین باستان رایج بود.

۳. Elam: تمدن باستانی در جنوب غربی ایران امروزی

۴. Anatolia: منطقه‌ای تاریخی که امروزه بخش آسیایی ترکیه را تشکیل می‌دهد.

۵. Canaan: منطقه‌ای تاریخی در سرزمین‌های شرق مدیترانه که امروزه شامل اسرائیل، فلسطین و بخش‌هایی از لبنان و سوریه می‌شود.

آکدی‌ان از کجا آمده بودند؟ چگونه توانستند بر دیگر فرهنگ‌ها چیره شوند و شبکه قدرتمند خود را بنا کنند؟ کدام اسطوره‌ها به فرهنگ آکدی شکل داده بود و آنان پیرو چه آیینی بودند؟ هنر و فرهنگشان چگونه باورهایشان را بازتاب می‌داد؟ برجسته‌ترین فرمانروایانشان چه کسانی بودند و چه ویژگی‌هایی آنان را متمایز می‌ساخت؟ شیوه‌های جنگی و نظامی‌شان چه ویژگی‌های منحصر به فردی داشت؟ زندگی روزمره در امپراتوری آکد چگونه می‌گذشت؟ چه عواملی به فروپاشی این امپراتوری انجامید؟ و سرانجام، فرهنگ آکدی چگونه بر سلسله‌های بعدی بین‌النهرین تأثیر گذاشت؟ این کتاب به تمام این پرسش‌ها و پرسش‌های دیگر پاسخ خواهد داد.

شاید بپرسید این کتاب چه تفاوتی با دیگر آثار نوشته‌شده درباره امپراتوری آکد دارد. نخست آنکه از زمانی که باستان‌شناس نامدار، لئونارد دلبیو، کینگ^۱، در سال ۱۹۱۰، کتاب *تاریخ سومر و آکد*^۲ را به نگارش درآورد شمار اندکی از نویسندگان به بررسی جامع این دوره تاریخی پرداخته‌اند. گرچه در برخی کتاب‌های تاریخ عمومی بین‌النهرین یک یا دو فصل به امپراتوری آکد اختصاص یافته است، اما کمتر اثری را می‌توان یافت که تنها به این امپراتوری پرداخته باشد.

از میان معدود کتاب‌هایی که درباره آکد نگاشته شده‌اند، بیشترشان تنها بر جنبه‌های خاصی تمرکز کرده‌اند؛ مانند پژوهش جذاب بنجامین آر. فاستر^۳ درباره متون میخی دوران سارگن و پیش از آن، بررسی شگفت‌انگیز ملیسا اپیپیمیر^۴ از میراث هنری آکدی‌ان، و مقدمه روشنگر آلن لنزی^۵ بر ادبیات آکدی. این کتاب با بهره‌گیری از یافته‌های علمی کینگ، فاستر، اپیپیمیر، لنزی و دیگر متخصصان بین‌النهرین تاریخی جامع و معتبر را همراه با آخرین دستاوردهای باستان‌شناسی و مطالعات فرهنگی ارائه

1. Leonard W. King

2. A History of Sumer and Akkad

3. Benjamin R. Foster

4. Melissa Eppihimer

5. Alan Lenzi

می‌دهد. این اثر می‌کوشد تا داستان سارگن کبیر^۱ و امپراتوری شگفت‌انگیز اکد را به شیوه‌ای جذاب و قابل فهم روایت کند.

کاوش در تمدن‌های گذشته، تجربه‌ای غنی و توانمندساز است. هنگامی که درمی‌یابیم فرهنگ‌ها چگونه شکل گرفتند، چه عواملی آن‌ها را برجسته ساخت و چه دلایلی به سقوطشان انجامید، نگاه ژرف‌تری به جهان امروز خود پیدا می‌کنیم. فرهنگ‌های گذشته به جهان‌بینی و نظام باورهای ما شکل می‌دهند. شناخت عمیق تاریخ درک ما را از شرایط کنونی جهان افزایش می‌دهد. پیروزی‌های گذشتگان به ما الهام می‌بخشد و انگیزه می‌دهد، و شکست‌هایشان درس‌های گران‌بهای برای پرهیز از تکرار اشتباهات به ما می‌آموزد.

بررسی ظهور و سقوط شگفت‌انگیز نخستین امپراتوری واقعی جهان، در واقع، تجربه‌ای هیجان‌انگیز است. تصور اینکه چگونه سارگن - باغبانی ساده‌دل - گویی از هیچ برخاست و توانست سرزمین میان دو رود فرات و دجله (عراق امروزی) را فتح کند و بر آن فرمان براند، حیرت‌آور است. او و جانشینانش سپس به پیشروی ادامه دادند، تا بر سرزمین‌های باستانی که امروزه ایران، ترکیه، سوریه، لبنان، کنعان و عمان نامیده می‌شوند، حکمرانی کنند. درک عمیق تاریخ بین‌النهرین باستان دریچه‌ای به سوی شناخت بهتر فرهنگ‌های غنی و وضعیت سیاسی پیچیده خاورمیانه امروز می‌گشاید.

با ما همراه شوید تا به کاوش در تأثیر فرهنگ‌های عبید^۲ و سومری که پیش از تمدن اکدی می‌زیستند، دگرگونی‌های شگرفی که امپراتوری اکد پدید آورد، چگونگی اداره این امپراتوری، و تأثیر ماندگار آن بر رویدادها و فرهنگ خاورمیانه بپردازیم.

۱. Sargon the Great: بنیانگذار و نخستین پادشاه امپراتوری اکد که به حمایت از بیوه‌زنان و یتیمان شهرت داشت.

۲. Ubaid: فرهنگ و دوره‌ای تاریخی در جنوب بین‌النهرین که پیش از تمدن سومر وجود داشته است.